

פרקי משיח: משה רבנו המשיח הראשון בישראל

בראשית פרק מו פסוק כז

וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר יָלְדוּ לוֹ בְּמִצְרַיִם נֶפֶשׁ שְׁנַיִם כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיִם שְׁבָעִים: פ

אבן עזרא בראשית פרק מו [2]

ובדרש כי יוכבד נולדה בין החומות, גם זה תמה, למה לא הזכיר הכתוב הפלא שנעשה עמה שהולידה משה והיא בת ק"ל שנה? ולמה הזכיר דבר שרה שהיתה בת תשעים? ולא די לנו זה הצער, עד שעשו פייטנים פיוטים ביום שמחת תורה, יוכבד אמי אחרי התנחמי והיא בת ר"נ שנה, וכי אחיה חי כן וכך שנים. דרך אגדה או דברי יחיד...

רמב"ן בראשית פרק מו פסוק טו [3]

(טו) שלשים ושלש - ובפרטן אי אתה מוצא אלא שלשים ושתים, אלא זו יוכבד שנולדה בכניסתן לעיר, שנאמר (במדבר כו נט) אשר ילדה אותה ללוי במצרים, לידתה במצרים ואין הורתה במצרים, זו היא שיטת רבותינו (סוטה יב א):

[4]

ורב אברהם השיב ואמר כי זה תימה, אבן כן למה לא הזכיר הכתוב הפלא שנעשה עמה שהולידה משה והיא בת מאה ושלשים שנה, ולמה הזכיר דבר שרה שהיתה בת תשעים... אני צריך לענות אליו. ואומר, כי על כל פנים יהיה בדבר יוכבד פלא גדול מן הנסים הנסתרים שהם יסוד התורה, כי היא בת לוי עצמו, לא מתיחסת אליו, כמו שכתוב (במדבר כו נט) אשר ילדה אותה ללוי במצרים. ועוד כתוב (שמות ו כ) את יוכבד דודתו. [5]

אבל אומר לך דבר שהוא אמת וברור בתורה, כי הנסים הנעשים על ידי נביא שיתנבא כן מתחילה או מלאך נגלה במלאכות השם יזכירם הכתוב, והנעשים מאליהן לעזור צדיק או להכרית רשע לא יזכירו בתורה או בנביאים... כל יסודות התורה בנסים נסתרים הם. ועם התורה אין בכל ענינו רק נסים לא טבע ומנהג, שהרי יעודי התורה כולם אותות ומופתים, כי לא יכרת וימות בטבע הבא על אחת מן העריות או האוכל חלב, ולא יהיו השמים כברזל בטבעם מפני זרענו בשנה השביעית, וכן כל יעודי התורה בטובות ההן וכל הצלחת הצדיקים בצדקתם, וכל תפלות דוד מלכנו וכל תפלותינו נסים ונפלאות, אלא שאין בהם שנוי מפורסם בטבעו של עולם כאשר הזכרתי זה כבר (לעיל יז א), ועוד אפרשנו בעזרת השם (שמות ו ב, ויקרא כו יא):...

שמות רבה [6] פרשת שמות פרשה א

פועה - שהופיעה פנים כנגד אביה עמרם, שהיה ראש סנהדרין באותה שעה. כיון שגזר פרעה ואמר: כל הבן הילוד היארה תשליכהו (שמות א), אמר עמרם: ולריק ישראל שוכב את אשתו? מיד הוא הוציא את אשתו יוכבד ופירש את עצמו ממנה, ועמד וגרש את אשתו כשהיא מעוברת ג' חדשים. ועמדו כל ישראל וגרשו נשותיהם. אמרה לו בתו: אבא, גזרתך קשה משל פרעה. פרעה לא גזר אלא על הזכרים, ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקבות. פרעה הרשע, ספק גזרתו קיימת, אבל אתה צדיק וגזרתך מתקיימת. עמד הוא והחזיר את אשתו. עמדו כל ישראל והחזירו נשותיהן. הרי פועה - שהופיעה פנים כנגד אביה.

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יד עמוד א [7]

אמר רב נחמן אמר רב: שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן, ואמרת: עתידה אמי שתלד בן שיושיע את ישראל. ובשעה שנולד נתמלא כל הבית כולו אורה, עמד אביה ונשקה על ראשה, אמר לה: בתי נתקיימה נבואתיך. וכיון שהשליכוהו ליאור - עמד אביה וטפחה על ראשה, ואמר לה: בתי, היכן נבואתיך? היינו דכתיב + שמות ב' + ותצב אחתו מרחק לדעה - לדעת מה יהא בסוף נבואתה.

[8]

הפעולה הזאת של מרים הייתה כרוכה במסירות נפש, כמו שכתב הרמב"ם: "גידלה אותו על ברכיה, וסיכנה בעצמה להצילו מן היים!" [הלכות טומאת צרעת פרק ט"ז].

שלוש פעולות ראשונות של משה במצרים [9]

רבנו, הרב צבי יהודה היה אומר, שפעילותו הראשונה של משה בפרשתנו [שמות פרק ב'] נעשתה בשלושה שלבים:

בשלב הראשון - דאג משה להגנת היהודים מפני הגויים המשעבדים אותם - "ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם, וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו. ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי ויטמנהו בחול." [שמות ב', י"א-י"ב].

[10] **בשלב השני** - משה דאג לכך, שבתוך עם ישראל במצרים ישררו יחסים ראויים בין אדם לחברו - "ויצא ביום השני, והנה שני אנשים עברים ניצים, ויאמר לרשע: למה תכה רעך? ויאמר: מי שמך לאיש שר ושופט עלינו, הלהרגני אתה אומר כאשר הרגת את המצרי?" [שמות ב', י"ג-ט"ו].

[11] **בשלב השלישי** - משה ביקש להשליט יחסים תקינים בין אדם לחברו גם בקרב אומות העולם - "ולקחן מדין שבע בנות, ותבאנה ותדלנה ותמלאנה את הרהטים להשקות צאן אביהן. ויבואו הרועים ויגרשום, ויקם משה וישיען, וישק את צאנם." [שם ט"ז-ט"ח].

גם אחרי התמנותו למנהיגות ישראל פעל משה בשלושת התחומים הללו :

- ① פעולות נגד אויבי ישראל: מכות מצרים, כיבוש שטחי הענקים סיחון ועוג והנחלת עבר הירדן לישראל, ועוד.
 - הנחלת התורה ומשפטיה בין אדם לחבירו ובין אדם למקום, ומינוי שופטים ושוטרים בעלי סמכויות, ועוד.
 - שדרוג שבע מצוות בני בזה. גם עד מתן תורה היה עליהם לקיים את המצוות הללו, אבל החל ממתן תורה עליהם להאמין שמשה רבינו ציוה על קיום המצוות מתוך אמונה שישראל חייבים בתרי"ג, והם ב-7.
- ② התכונה היסודית צריכה להיות עבודה במעמד הסנה מסרב משה בענותנותו לקבל אתהשליחות, והתורה מעידה עליו בהמשך דרכו: "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" {במדבר יב, ג}
- ③ התורה מפרטת את ייחוסם של השניים ואת גילם: "ומשה בן שמונים שנה ואהרן בן שלש-ושמונים שנה בדברם אל פרעה". התורה מעניקה חשיבות רבה לגיל של משה רבנו במעמד זה. ביציאת מצרים בני-ישראל נעשים לעם, ומשה רבנו הוא מנהיגם הראשון.
- ④ בפרשת ויחי משביע יוסף את בני ישראל: "פקוד יפקוד אלוקים אתכם, והעליתם את עצמותי מזה". כותב בעל הטורים: "ורמז שני פעמים פ' פ', פירוש - כשם שמלכתי פ' שנים, כן יבוא לכם גואל בן פ' שנים". לדברי החתם-סופר מהווה הגואל הראשון, משה רבנו, דוגמה לגואל האחרון, המשיח, שאנו מחכים לו בכל יום שיבוא. וכך הוא כותב:
- ⑤ "כמו שהיה משה רבנו ע"ה, שהיה הגואל הראשון, נזדקן שמונים שנה ולא ידע ולא הרגיש בעצמו שהוא יהיה גואל ישראל, ואפילו כשאמר לו הקדוש ברוך הוא: לך כי אשלחך אל פרעה, מכל מקום סירב ולא רצה לקבל על עצמו, כן יהיה אי"ה הגואל האחרון. ומיום שחרב בית-המקדש, מיד נולד אחד הראוי בצדקתו להיות גואל, ולכשיגיע הזמן, ייגלה אליו השי"ת וישלחו, ואז יערה עליו רוחו של משיח הטמון וגו' למעלה עד בוא. וכאשר מצינו בשאול, אחר שנמשח, באה עליו רוח ממשלה ורוח הקודש, אשר מלפנים לא הרגיש בעצמו, כן היה בגואל הראשון וכן יהיה בגואל האחרון. והצדיק הזה בעצמו אינו יודע. ובעוונותינו כי רבו, כבר כמה וכמה מתו, ולא זכינו שיערה עליהם רוחו של משיח, גם כי הם ראויים לכך, אבל הדור לא היה ראוי. אולם כשיגיע אי"ה, ייגלה אליו ה' כמו למשה בסנה, וישלחו או לישראל לבד, או למלך אחד כמו לפרעה לומר: שלח עמי." [שו"ת חתם סופר, חלק ו', ליקוטים, סימן צ"ח].
- ⑥ האבן-עזרא כותב, שלא מצאנו בכל המקרא נביאים שניבאו בזקנותם מלבד משה ואהרן, ומעלתם גדולה מכל הנביאים, כי על-ידם ניתנה התורה לישראל.

- ⑦ רבנו, הרב צבי יהודה, נהג להביא את דברי הגמרא בסנהדרין צ"ו, שמכנה את המשיח "בר נפלי" - בן הנפלים, על פי הפסוק "סוכת דוד הנופלת" [עמוס ט', י"א]. ההסבר לכינוי זה הוא שבמשך הדורות הופיעו משיחים שונים, חלקם אכן נועדו להיות המשיח האמיתי, (כדברי החתם סופר הנ"ל). כך היה בשעתו בן כוזיבא (=בר-כוכבא), עליו כותב הרמב"ם על-פי חז"ל:
 - ⑧ "רבי עקיבא חכם גדול מחכמי משנה היה, והוא היה נושא כליו של בן כוזיבא המלך, והוא היה אומר עליו שהוא המלך המשיח, ודימה הוא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח, עד שנהרג בעוונות. כיוון שנהרג, נודע להם שאינו" [הלכות מלכים י"א].
- התופעה הזאת נקראת בפי חז"ל נפל, שהרי הנפל הנו התרקמות של עובר, שלא הגיעה לידי מימוש, עם כל זה היא התגלמות של אדם.

יקורי לבני עקיבא"

עז לכם ויפעת נשמה ממקור ישראל.

11

מדת רבי עקיבא המיוחד, שהיא מתעוררת עכשיו בזמן צמיחת הישועה, להיות לנו לאור עולם, התלהבות ומסירות לחזק כל חזון של גאולה ותחיה לישראל וארצו. ודוק מפני שהחזון בשעתו נכשל², ובר כוכבא נפל ועמו נפל ישראל בבחינת חירותו הלאומית, בטוחים אנו כי תורת אמת אשר בפה קדוש יבוא תור לה, והתור הזה הולך ובא, ולא תקום פעמים צרה, ולא לחנם לחם ישראל מלחמת קיומו ונצחו עד דור אחרון ועד בכלל.

(מכתב לבני-עקיבא)

מרן הרב קוק בספר מאמרי הראיה

לכו אחים ובנים חביבים בכח זה, בכח ד' גואל ישראל, אל ירד לבבכם, אל תערצו מכל קולות של צווחות וקל-גסים. ד' עמנו, ובשמו ותורתו נדגול ונעשה חיל, לקרבת גאולתנו ופדות נפשנו, בישע צור ישראל אשר הננו לעדי עד עמו וצאן מרעיתו.

12